

МЕТОДИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Захаренко Н.С.

Приазовський державний технічний університет

Досліджено методи антикризового управління фінансовими ресурсами промислових підприємств. Визначені слабкі та сильні сторони вживання антикризових заходів. Запропоновано удосконалену класифікацію методів антикризового управління фінансовими ресурсами підприємств.

Ключові слова: антикризове управління, фінансові ресурси, промислові підприємства, криза, прогноз, наслідки.

Постановка проблеми. Кожне підприємство в процесі свого розвитку стикається з проблемою організації управління через вплив факторів, що згодом позначаються на зміні швидкості розвитку підприємства, на якості його поточної діяльності, успішності існування в цілому. У даному випадку основним завданням методів антикризового управління є усунення внутрішніх проблем підприємства, пов'язаних з якістю управління і підвищення стійкості до впливу зовнішніх дестабілізуючих факторів. Розглядаючи антикризове управління фінансовими ресурсами підприємства як систему управління, яка має системний і комплексний характер, спрямовану на зниження впливу, запобігання або усунення несприятливих явищ при використанні і реалізації в рамках підприємства спеціальної програми особливої увагу необхідно приділити методам її реалізації, через розробку стратегії, що дозволяє усунути впливання негативних факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення останніх публікацій показало, що виявлення ефективного методичного забезпечення для формування антикризової стратегії діяльності промислових підприємств в умовах економічної та фінансової криз приділяється особлива увага як українськими, так і зарубіжними вченими. Значний внесок у вивчення даної проблеми внесли роботи Булеєва І.П., Шеремета А.Д., Ковальова В.В., Лігоненко Л.О. та інші [1-7]. Незважаючи на це, недостатньо вивченими є питання, пов'язані із зіставленням результатів аналізу, часом їх прояву на підприємстві, ступеня впливу на розвиток підприємства та комплексне поєднання результатів різноманітних методик.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Методичне забезпечення діагностики кризового стану та загрози банкрутства має велику кількість підходів та інструментів її проведення. Практично кожне дослідження зарубіжних і вітчизняних фахівців з фінансового аналізу та антикризового управління містить виклад методичних прийомів, які можуть бути використані на підприємствах.

Наявність різноманітних методик діагностики кризових явищ підприємства обумовлює доцільність їх системної класифікації, яка дозволить об'єднати різні методичні підходи в окремі групи для більш ефективного та комплексного їх використання в реальних умовах існування підприємства.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження та систематизація

методик діагностики кризових явищ на промислових підприємствах України, виявлення слабких та сильних сторін їх використання.

Виклад основного матеріалу. Методи діагностики кризи та загрози банкрутства підприємства розробляються і пропонуються для практичного використання фахівцями – фінансовими аналітиками, фахівцями з антикризового управління, керівниками підприємств. Вони використовуються на вибір і при необхідності. Як правило, існують базові (загальновідомі) та авторські (комерційні) методики. Перші широко висвітлюються в спеціальній літературі, застосовуються в науково-дослідній роботі, інші – є комерційною таємницею і нематеріальним активом консалтингових фірм, що спеціалізуються на професійній діяльності з питань антикризового управління та фінансового консультування.

До методів антикризового управління можна віднести всю сукупність методологічних інструментів, що включають комплекс заходів від попередньої діагностики кризи до методів щодо її усунення і подолання. [6]

Проаналізувавши різноманітність представлених та освітлених методів антикризового управління підприємствами в період кризи, автором

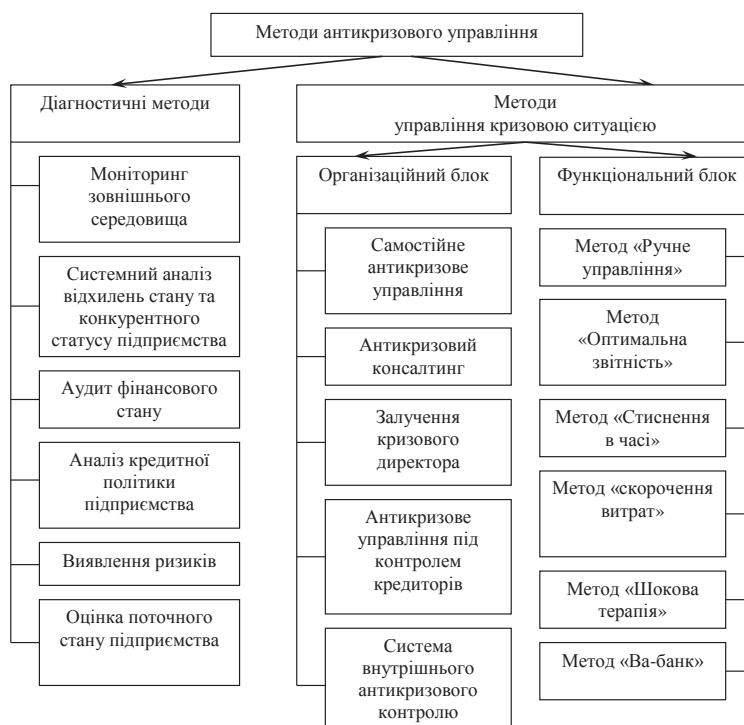


Рис. 1. Класифікація методів антикризового управління фінансовими ресурсами підприємства

Джерело: розроблено автором за даними [1-7]

виконано та представлено класифікацію найпоширеніших та найбільш дієвих методів (рис. 1).

Виходячи з сутнісних характеристик та необхідності прийняття рішення про застосування антикризових методів на кожному етапі життєвого циклу підприємства передбачається їх розглядання з точки зору діагностичних методів та методів управління кризовою ситуацією.

Діагностичні методи антикризового управління представляються як сукупність методів, спрямованих на виявлення проблем і слабких місць у системі управління, що є причинами неблагополучного фінансового стану та інших негативних показників діяльності підприємства. В цьому разі діагностична діяльність та стану підприємства проводиться з метою: дати оцінку діяльності підприємства з точки зору отримання загального управлінського ефекту; необхідності визначення відхилень, існуючих параметрів системи від спочатку заданих; отримання оцінки функціонування підприємства в майбутньому з урахуванням мінливих факторів зовнішнього середовища з метою попередження криз. Інструменти діагностування кризового стану, такі як: статистика, моделювання, прогнозування, експеримент, експертиза, маркетингові дослідження і т.ін., застосовуються залежно від типу кризи і форми її прояву. Системний аналіз сигналів про можливі зміни стану та конкурентного статусу підприємства дозволяє розглядати сукупний ряд параметрів, які служать індикаторами кризових явищ, наростання загрози виконання стратегії та місії підприємства, можуть свідчити про розширення можливостей підприємства. Дана методика є ефективною на етапах раннього діагностування криз, коли ставиться мета попередити їх виникнення, не допустити подальшого погіршення показників діяльності. [7]

Застосування діагностичних методів антикризового управління, що проводиться в рамках системного підходу, дає можливість отримати найбільш повне уявлення про досліджуваний об'єкт. На практиці ж промислові підприємства часто використовують методи аналізу, які дозволяють з мінімальними витратами зробити оцінку ризиків, фінансового стану, прогнозувати майбутні тенденції розвитку.

Діагностика криз включає в себе комплекс методів, необхідних для оцінки поточного стану підприємства, виявлення причин погіршення кількісних і якісних показників його діяльності. Зрозуміло, діагностичні методи самі по собі не можуть вирішити проблему. Необхідно усунути справжню причину кризи, згладити її негативні прояви, усунути наслідки. Поряд з такими заходами, як скорочення витрат, розширення асортименту, реструктуризація боргів, в умовах кризи виникає потреба в кардинальних заходах з оздоровлення підприємства, реорганізації його діяльності, стратегічних інноваційних змін.

Наступна група методів антикризового управління на підприємстві – це методи управління кризовою ситуацією. Особливість антикризового управління підприємством полягає в організації управлінських процесів підвищеної складності. Дана група методів поділяється в свою чергу на два напрями: організаційний блок – безпосередньо пов'язаний з розробкою та прийняттям управлінських рішень в рамках антикризового управління промисловим підприємством; функціональний блок – набір методик проведення антикризового управління залежно від обраного елемента функціонального блоку, наявності інформаційної бази,

прогнозування результатів проведеного діагностичного аналізу.

У рамках організаційного блоку методів антикризового управління промисловими підприємствами необхідно розглядати різні аспекти поведінки та прийняття управлінських рішень для виявлення, уникнення чи подолання криз. Використання встановленого взаємозв'язку різних методів антикризового управління дає можливість максимального узагальнення всіх складових виникнення і розвитку кризових явищ. Як показує практика, найменш вдалим варіантом є використання тільки фінансових показників, які визначаються на підставі балансу підприємства та іншою бухгалтерської звітності, оскільки вони лише констатують становище, що склалося, і не дозволяють визначити фактори, які його викликали. Для проведення експрес-діагностики доцільно спільне використання фінансових і економічних показників.

Залежно від інформаційного забезпечення антикризової діагностики, існуючі методи її проведення можуть передбачати використання виключно кількісної, якісної або змішаної інформації – спільне використання кількісних і якісних показників діяльності підприємства. Найбільш ефективним є третій підхід, оскільки окремий додаток тільки кількісної – об'єктивної або тільки якісної – суб'єктивної інформації має суттєві недоліки, які можуть бути нівельовані в умовах загального використання.

Залежно від використання методики визначення оціночних показників виділяються методичні підходи: коефіцієнтний підхід передбачає розрахунок і використання коефіцієнтів або відносних показників шляхом порівняння певних абсолютних показників; індексний підхід передбачає розрахунок динамічних показників зміни стану підприємства або показників його діяльності у часі – темп зростання, приросту і т.д. У ході діагностики предметом дослідження може бути як одиничний індекс – оцінка значення відносно одиниці, пара індексів – перевірка співвідношення між ними, так і динамічний ряд індексів за певний період, вивчення якого дозволить визначити швидкість уповільнення або прискорення відповідних процесів; агрегатний підхід полягає у визначенні оціночних агрегатів – абсолютних оціночних показників, які розраховуються за спеціальними методиками: нормальні джерела фінансування запасів, нетто-результат експлуатації інвестицій, результат господарсько-фінансової діяльності. У процесі дослідження проводиться порівняння абсолютних значень певних пар агрегатів або перевірка їх позитивності.

Залежно від методики дослідження оціночних показників застосовуються такі методичні підходи як: динамічний – ретроспективний аналіз певних показників, передбачає їх вивчення в динаміці; порівняльний аналіз – зіставлення фактично досягнутого значення показника з середньогалузевим або середнім по групі аналогічних підприємств; еталонний аналіз – порівняння фактично досягнутого значення показника з певним еталоном – нормативом або стандартом, який визначений як допустимий критичний межа його зміни.

Залежно від характеру формування та спрямованості діагностичного висновку в міжнародній практиці прийнято виділяти види аналізу неплатоспроможності:

– дескриптивний – який представляє результати проведеного дослідження, переважно експрес-аналіз фінансової звітності, в описовій формі;

– нормативний – на протязі якого діагностичні висновки формуються на основі порівняння фактичних значень показників по досліджуваному підприємству з певним нормативом або плановим показником;

– предикативний – який носить прогностичний характер і використовується для прогнозування певних подій – визначення майбутніх доходів та фінансового становища підприємства.

Серед найбільш поширених методів формування узагальнюючих показників виділяють:

Індексний метод, при використанні якого окремі оціночні показники переводяться в індекси шляхом порівняння з еталонними значеннями, попередньо досягнутими показниками або показниками інших підприємств, з подальшим розрахунком інтегрального індексу.

Бальний метод, сутність якого полягає у привласненні кожному оціночному показнику певної кількості балів відповідно до його фактичним значенням за спеціально розробленою шкалою оцінювання, залежно від суми набраних балів формується загальний висновок щодо глибини кризи.

Графічний метод, застосування якого передбачає побудову якогось «поля оцінювання», його поділ на певні зони, які відповідають певному рівню ризику банкрутства і знаходження положення конкретного підприємства в межах визначених зон.

Статистичний метод – для отримання узагальнюючого висновку передбачає використання спеціально розроблених економіко-математичних моделей на підставі попередньої математичної

обробки великого обсягу статистичної інформації про діяльність підприємств.

Застосування цього методу в світовій практиці є найбільш поширеним завдяки його простоті і високої точності результату. Однак в умовах України використання запозичених з іноземних джерел різних моделей діагностування є некоректним у зв'язку зі специфікою діяльності українських підприємств та їх невідповідністю умовам діяльності підприємств, на базі яких побудована модель. У той же час використання дискримінантного та кластерного аналізу для обробки відповідним чином сформованої статистичної бази українських підприємств дозволяє формувати адекватні статистичні моделі, що мають високу прогностичну ймовірність.

Висновки і пропозиції. Таким чином, визначивши існування безлічі різноманітних методів антикризового управління підприємствами від вивчення середовища існування підприємства до повної його реструктуризації, автором були систематизовані, класифіковані та доповнені методи управління кризовими ситуаціями на підприємствах. Розглянуто особливості найбільш поширених методів антикризового управління підприємствами в світовій практиці і зроблений адаптивний аналіз можливого ефективного застосування даних методів для українських підприємств. Проведено порівняльний аналіз показників фінансово-економічної діяльності обраних промислових підприємств України на підставі показників, рекомендованих Агентством з питань запобігання банкрутства.

Список літератури:

1. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія / Л.О. Лігоненко. – К. : КНТЕУ, 2004. – 580 с.
2. Пушкарь А.И. Антикризисное управление: модели, стратегии, механизмы / А.И. Пушкарь, А.Н. Тридед, А.А. Колос. – Харьков : ООО «Модель вселенной», 2001. – 452 с.
3. Ситник Л.С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л.С. Ситник. – Донецьк : ІЕП НАН України, 2000. – 504 с.
4. Садеков А.А. Аналіз стратегічних змін діяльності підприємства, необхідних для ефективного реалізації стратегії диверсифікації виробництва / А.А. Садеков, Г.І. Пруднікова // Стратегія підприємства в контексті підвищення його конкурентоспроможності : Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 2012 р., 12-15 лютого, м. Донецьк. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2012. – С. 3-5.
5. Перерва П.Г. Антикризові інструменти сталого розвитку підприємства: інноваційна, інвестиційна та маркетингова політика [Електронний ресурс] / П.Г. Перерва, А.В. Косенко, О.П. Косенко. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/vcp/TPtEV/2012_25/statti/16Pererv.pdf
6. Файншмидт Е.А. Теория антикризисного управления – 2-е изд., доп. – М., 2012. – С. 231.
7. Айвазян З., Кириченко В. Антикризисное управление: принятие решений на краю пропасти / З. Айвазян, В. Кириченко // Проблемы теории и практики управления – 1999 – № 4 – С. 182-188.

Захаренко Н.С.

Приазовский государственный технический университет

МЕТОДЫ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РЕСУРСАМИ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Аннотация

Исследованы методы антикризисного управления финансовыми ресурсами промышленных предприятий. Определены слабые и сильные стороны применения антикризисных мер. Предложено усовершенствованную классификацию методов антикризисного управления финансовыми ресурсами предприятий.

Ключевые слова: антикризисное управление, финансовые ресурсы, промышленные предприятия, кризис, прогноз, последствия.

Zakharenko N.S.
Pryazovskyi State Technical University

METHODS OF CRISIS MANAGEMENT OF FINANCIAL RESOURCES OF METALLURGICAL ENTERPRISES

Summary

Investigated methods of crisis management of financial resources industry. Identified strengths and weaknesses of the application of anti-crisis measures. Proposed classification of improved methods of crisis management of financial resources of enterprises.

Keywords: crisis management, financial resources, industry crisis, forecast consequences.

УДК 33.025.12:330.322

МЕТОДОЛОГІЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Льїна А.О.

Київський національний торговельно-економічний університет

Визначено сутність ефективності, ефективності державного регулювання, ефективності державного регулювання інвестиційного процесу. Визначено сутність елементів інвестиційного процесу, досліджено їх взаємозв'язок. Перераховано види оцінки ефективності державного регулювання інвестиційного процесу, досліджено їх сутність та взаємозв'язок.

Ключові слова: ефективність, ефективність державного регулювання, ефективність державного регулювання інвестиційного процесу, інвестиційний клімат, інвестиційна активність, інвестиційна привабливість, інвестиційний потенціал, інвестиційні ризики, інвестиційне середовище, інвестиційна безпека, інвестиційний проект.

Постановка проблеми. У сучасних умовах дослідження інвестиційного процесу перестає носити фрагментарний характер і набуває комплексної спрямованості. Відповідно до цього основне завдання даного дослідження полягає у формуванні концептуальних положень з ефективності державного регулювання інвестиційного процесу [1, с. 37].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, чимало вітчизняних дослідників-економістів, зокрема А.О. Гупало [2], М.І. Крупка [3], А.Є. Никифоров [4], А.В. Череп і Є.М. Стрілець [5], Л.І. Федулова [6], А.І. Щербаков [7] та багато інших визначають ефективність як співвідношення результату або ефекту будь-якої діяльності і витрат, пов'язаних з її виконанням, що вказує на результативність роботи держави (регіону), галузі (сектору) або окремого підприємства, яка співвідноситься з ресурсними витратами. Іншими словами, це співвідношення прибутковості, одержуваної виробничими підприємствами внаслідок діяльності, результат (ефект) від якої одержує суспільство, до витрат на здійснення відповідної діяльності.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Узагальнюючи погляди В.М. Гейця [8], В.М. Гриньової [9], В.Д. Дорофєєва і В.А. Дресвянникова [10], Г.М. Калетніка [11], Дж.М. Кейнса [12], М.І. Крупки [3], Б.А. Райзберга [13], Г.Г. Старостенко [14] та інших дослідників, можна дійти до висновку, що ефективність державного регулювання – це рівень виконання державою регулюючих заходів, спрямованих на:

- зростання економіки, що пов'язує в єдине ціле суспільне виробництво, нагромадження та індивідуальне споживання;
- підтримку балансу інтересів суспільства, колективів та особи;
- економічну безпеку, тобто захист національних економічних і соціальних інтересів держави та

суспільства від дії несприятливих факторів з метою збереження суверенітету країни;

– інтеграцію у світову економіку, яка передбачає глобальні процеси і відкритість економік, які, з одного боку, об'єктивно обмежують дієвість держави, зменшуючи набір ефективних важелів економічної політики, з іншого – підвищують відповідальність держави щодо реалізації порівняльних конкурентних переваг, притаманних національній економіці [8; 14].

Відповідно, посиляючись на праці українських та зарубіжних дослідників, зокрема В.М. Гриньової [15], В.Ф. Мартиненка [1], Р.Д. Мюллера і Дж.Д. Мюллера [16], А.Є. Никифорова [4], В.Л. Осєцького [17], Л.І. Федулової [6], можна зробити висновок, що ефективність державного регулювання інвестиційного процесу передбачає рівень державної підтримки потенційних інвесторів та виконання державою регулюючих заходів, спрямованих на фінансову підтримку формування інституційних і законодавчих умов для масштабного освоєння прогресивних технологій та створення виробництв наукомісткої продукції; створення в інноваційній сфері механізмів правового захисту інвестицій та акціонерів, що не мають блокуючого пакету акцій; стимулювання розвитку системи державного і приватного страхування інвестиційних ризиків; надання пільг відносно імпорتنих мит та зниження податку на прибуток підприємствам, які з іноземною участю імпортують технологію більш високої якості.

Мета статті. Метою даної роботи є дослідження взаємозв'язку методів оцінки ефективності державного регулювання інвестиційного процесу.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання інвестиційного процесу здійснюється шляхом регулювання інвестиційної привабливості економічної і соціальної системи, яка представляє собою сукупність теоретико-методологічних положень і методичного інструментарію, що дозволяє з пози-